

8. Скороденко В. Практическая эстетика Уильяма Сомерсета Моэма, или Секреты творчества // Моэм У. С. Искусство слова. – М., 1989. – С. 5-30.
9. Сомерсет Моэм. Подводя итоги. Пер. с англ. – М.: Изд-во Эксмо, 2004. – 544с.
10. Храпченко М. Б. Горизонты художественного образа // Контекст-80: Лит.-крит. исследования. М.: Наука, 1981. – С. 10–104.
11. Чернишевський М. Естетичні відношення мистецтва до дійсності. – К., 1970.

УДК 823/4.01

Сварич Н.З.
(Київ, Україна)

ФІЛОСОФСЬКО-ЕСТЕТИЧНИЙ КОНТЕКСТ ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО (на прикладі збірки «Неповторність»)

Стаття присвячується дослідженню філософсько-естетичних поглядів Ліни Костенко на прикладі поетичної збірки «Неповторність», яка привертає увагу читачів своєю ідейно-тематичною актуальністю, афористичністю, інтелектуальною напругою.

Ключові слова: філософсько-естетичний погляд, категорія часу, історична пам'ять, персоніфікація, поетичне кредо, інтелектуальність поезії.

Статья посвящается исследованию философско-эстетических взглядов Лины Костенко на примере поэтического сборника «Неповторимость», который привлекает внимание читателей своей идейно-тематической актуальностью, афористичностью и интеллектуальным напряжением.

Ключевые слова: философско-эстетичный взгляд, категория времени, историческая память, олицетворение, поэтическое кредо, интеллектуальность поэзии.

The article is devoted to the study of Lina Kostenko's philosophical and aesthetic views using the example of the poetry collection «Uniqueness» that attracts readers with its ideological and thematic relevance, aphoristic and intellectual stress.

Key words: philosophical and aesthetic view, the category of time, historical memory, personification, poetic credo, intellectuality of poetry.

Ліна Костенко – поетеса виняткового таланту, яка насамперед заявила про себе чіткою громадянською позицією, високим філософським змістом своєї поезії та глибоким естетичним наповненням кожного слова. Саме цим її поезія приваблює численну аудиторію читачів, мовознавців та літературознавців, для яких творчість поетеси і наразі залишається актуальною.

У 1980 році побачила світ її збірка поезій «Неповторність», у якій, на нашу думку, найповніше виявились філософсько-естетичні погляди поетеси, дослідженню яких

присвячена дана робота. У цій збірці Ліна Костенко розкриває складний духовний світ людини, красу інтимних почуттів, зображує певні історичні події, змальовує природу та порушує важливі філософські питання, на які намагається знайти відповідь.

Літературознавець Іван Дзюба дає таку оцінку збірці «Неповторність»: «...у поезіях збірки – неповторність і безмежність особистості, яка твориться і твориться, триває і триває, утверджуючи себе в духовному розростанні, що може вбирати в себе і момент самозаперечення. У цьому самозапереченні – і мотив кохання як вистражданої цінності життя, і мова про невіддільність, твердість перед випробовуваннями долі або підступами прозаїчних сил, і філософські питання буття, і психологічні нюанси щоденності, і характерна для Ліни Костенко апологія цільності й волі бути собою» [1: 33].

Однією з провідних тем збірки «Неповторність» є тема філософського осягнення часу, яка вже давно приваблює увагу митців слова та вчених-філософів. Ось як розкриває категорію часу одна з дослідниць цього питання Тетяна Жукова: «...якщо розглядати час як тривалість, плин, потік людського буття, тобто його лінійне спрямування, то в сучасній українській поезії зустрічаємо всі три категорії: «минуле», «майбутнє» і «теперішнє». Перша і друга перебувають в опозиції, а третя – це конкретний епізод з життя людини»[2].

Саме ці три категорії часу відображено у поетичних творах збірки «Неповторність», у якій поетеса, звертаючись до минулого, до історії, одночасно зображує сучасний їй світ і наголошує на збереженні духовних цінностей, природи, із втратою яких неможливо уявити майбутнє людства.

Вірші цієї збірки відтворюють плинність часу «через неперервний діалектичний перехід минулого в сучасне і майбутнє. Історична пам'ять в цьому контексті – скарбниця матеріальної і духовної культури, генетичне джерело звичаїв та традицій, ігнорування яких може привести до вимирання роду, народу, націй» [3: 5].

Про збереження історичної пам'яті свого народу, його легенд, духовних скарбів попередніх поколінь пише у своїх творах Ліна Костенко, зокрема у вірші «Сувид», у якому нагадує нам про давнє руське божество, в яке люди втратили вже віру:

Він міф. Він мох. Він сутність цих озер.
Його ніде на світі вже немає [4: 9].

Однак поетеса стверджує, що божество існує:

Неправда, е! Бо хто у небесах
на дощ поверне місяця рогами?
Хто після тебе пройде по лісах,
вогнь притопче босими ногами [4: 9].

Ліна Костенко наголошує також на тому, що не можна зрікатися історії, власної культури та ідеалів наших предків:

І в епіцентрі логіки і стресу,
де все змішалось – рідне і чуже,
цінує розум вигуки прогресу,
душа скарби прадавні стереже [4: 39].

Акцентуючи увагу на минулому народі, поетеса проводить паралелі з його майбутнім. На її думку, запорукою щасливого майбутнього людства є збереження всього сушого на землі, природи, довкілля:

Ліси мої, гаї мої священні!
Пребудьте нам вовіки незнищенні [4: 115].

Не можна заперечувати думку про те, що саме в пейзажній ліриці Ліни Костенко «... найбільше гармонії та душевної злагоди» [5]. Про це свідчить прийом персоніфікації природи, до якого часто вдається поетеса, наголошуючи цим самим на нерозривному зв'язку природи та людини, міфопоетичному сприйнятті навколишнього світу: «колише хмара втомлені ліси», «сонний гриб в смарагдовій куфайці // дощу напився і за день підріс», «ліси чекають мене знову», «співає ліс захриплими басами», «прошкандибала осінь по стерні, // ввіткнула в степ цурупалля, як милиці» тощо. Зв'язок зі світом природи вносить справжню гармонію в життя людини, дарує душевну рівновагу, емоційне та естетичне задоволення. Природа у віршах Ліни Костенко «... лікує, одживлює зболену душу, дає наснаги» [6: 206].

Поетеса Ліни Костенко змушує нас замислитися над швидкоплинністю сучасного життя, над пошуком того вічного і цінного, що може збагатити не тільки саму людину, а й залишитися майбутнім поколінням. До таких пріоритетних цінностей належать мистецькі здобутки народу, які прийшли від наших предків. Ось як майстерно пише Ліна Костенко:

Минають фронди і жіронди,
минає славне і гучне.
Шукайте посмішку Джоконди,
вона ніколи не мине [4: 53].

Серед важливих філософських проблем збірки «Неповторність» є проблема взаємин поета та народу, роль митця в суспільному житті та його служіння мистецтву. Як зазначає І. Дзюба, «роздуми Ліни Костенко про сутність поезії та покликання поета могли б скласти високий кодекс естетики – серед кодексів найвидатніших поетів різних часів» [1: 36].

Творчість Ліни Костенко тісно переплітається з її власним життям, упродовж якого вона ніколи не зраджувала своїх поглядів, переконань і не залежала від милості можливо-владців. У часи найважчого тоталітарного тиску, коли життя було «як ночі горобині», поетеса створювала незабутні високо-естетичні твори. До таких творів можна віднести останню поезію збірки «Страшні слова, коли вони мовчать...», які звучать як кредо поетеси-митця:

Страшні слова, коли вони мовчать,
коли вони зненацька причаїлись,
коли не знаєш, з чого їх почать,
бо всі слова були уже чиймись [4: 218].

Безперечно, всі слова вже були колись кимось сказані, тому кожен поет несе особливу відповідальність за свою творчість, у якій він повинен завжди залишатися чесним і щирим, уміти достукатись до серця кожної людини, допомогти піднятися над буденним життям:

Все повторалось: і краса, й потворність.
Усе було: асфальти й спориші.
Поезія – це завжди неповторність,
якийсь безсмертний дотик до душі [4: 218].

Поезія Ліни Костенко була і залишається неповторною, яку вирізняє передусім пошана до художньої довершеності форми, досконалості слова, вишуканої поетичності, «потужної інтелектуальної напруги, тяжіння до афористичної влучності вислову...» [7(3: 16)].

Глибина філософсько-естетичних поглядів, багатогранність творчості Ліни Костенко, висока майстерність її поетичного таланту є духовною скарбницею українського народу та невичерпним джерелом для подальших наукових досліджень, мовознавчих і літературознавчих студій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дзюба І. Є поети для епох. – К.: Либідь, 2011. – 208 с.
2. Електронний ресурс: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Lfk/2010_9/01
3. Жуковська Г.М. Проблема історичної пам'яті у творчості Ліни Костенко: Автореф. дис...канд. філол. наук: 10.01.01/ Київський національний університет ім. Т.Шевченка. – К., 2001. – 19 с.
4. Костенко Ліна. Неповторність. – К., 1980. – 222 с.
5. Електронний ресурс: www.ukreferat.com/index.php.referat=46515
6. Брюховецький В. С. Ліна Костенко. Нарис творчості. – К., 1990. – 261 с.
7. Брюховецький В.С. Костенко Ліна Василівна // УЛЕ: в 5т. – К., 1995. – т.3. – 496 с.

УДК 398. 34 (477) Ш. 66.

Шкляєва Н.В.
(Луцьк, Україна)

ТАТАРСЬКІ МОТИВИ В НАРОДНИХ ТОПОНІМІЧНИХ ПЕРЕКАЗАХ ПІВНІЧНОЇ ВОЛИНИ

У статті розповідається про татарські мотиви в народній топонімічній прозі Північної Волині. Наведено приклади основних мотивів татарських набігів на волинські землі, мотиви оборони та переховування людей від ворогів та ін.

Ключові слова: Північна Волинь, мотив, волинські села, вороги, татари, полон.

В статье рассказывается о татарских мотивах в народной топонимической прозе Южной Волини. Показаны примеры основных мотивов нападений татар на волинские земли, мотивы защиты от врагов и мотивы преследования и др.